

Redaktören har ordet

I detta nummer av tidskriften *Utbildning och lärande* presenteras praktisknära forskning från fyra olika sammanhang: idrottsundervisning i Norge, lärarutbildning för lärare mot grundskolans tidigare år, grundläggande vuxenutbildning i svenska som andraspråk samt litteraturundervisning i årskurs nio. Sæle, Wergedahl, Solberg och Hallås baserar sin studie på en större norsk studie *Kvalitet i opplæringa* (KIO) när de analyserar tidsanvändning i idrottsundervisningen i årskurs 3, 6 och 9. De finner att stor del av lektionstiden går åt till lärarens helklassinstruktioner och att även omklädningsstid tar relativt stor del. Även om 75 % av lektionstiden kan betraktas som ämnesinriktat arbete är den tid som eleverna ägnar sig åt fysisk rörelse mindre, 15-35 minuter av de 45-60 minuter långa lektionerna. Man betonar därför att kraven är höga på idrottslärare när det gäller att skapa god struktur med inarbetade rutiner och goda övergångar mellan lektionens olika delar, samtidigt som man lyfter problemet med att korta lektionspass innebär att större del av undervisningstiden går åt i omklädningsrummet.

I den andra artikeln presenterar Schmidt och Häggström resultat från en studie där lärarstudenters förståelse av begreppen *literacy* och *multimodalitet* analyseras. De framhåller vikten av god förståelse av dessa begrepp för att kunna ta hänsyn till elevers mångfacetterade multimodala upplevelser och kunna stödja dem att möta dessa upplevelser. Med stöd i en inledande studentenkät följt av fokusgruppintervjuer analyserar Schmidt och Häggström hur lärarstudenter planerar undervisning för elever i förskoleklass och årskurs 1-3. I artikeln argumenterar de för vikten av att undervisning inom lärarutbildning i form av workshops och seminarier knyts närmare till den verksamhetsförlagda utbildningen. För att möjliggöra för lärarstudenterna att tillämpa det som behandlas i undervisningen, så som frågor om literacy och multimodalitet, behöver teoretiska och praktiska delar av undervisningen kopplas samman tydligare och ges likvärdig betydelse.

I Robert Walldéns studie analyseras arbete med romaner i svenska som andraspråk inom ramen för den grundläggande vuxenutbildningen, och närmare bestämt användning av lexikala och grammatiska metaforer. På så sätt lyfts i artikeln frågor om språkutvecklande potential i litteraturundervisning. Genom analys av observationer från två lärares undervisning inom delkurs tre, på gymnasieförberedande nivå, visar han hur boksamtal med grund i de aktuella romanerna skapade språklig förhandling kring metaforer på sätt som innebar rörelse mellan konkreta innebörder och mer abstrakta, något som tidigare visat sig betydelsefullt för interaktion som är både språk- och kunskapsutvecklande. På så sätt visar Walldéns artikel på möjligheten att arbeta på ett mer medvetet sätt med lexikala metaforer i undervisningen. Genom rikliga tillfällen till interaktion med språklig förhandling såväl i grupper som i helklass skapas goda möjligheter för elevers språkutveckling.

Även i den sista artikeln är litteraturundervisning i fokus. Hesslow riktar här fokus mot textsamtal i år 7-9, och närmare bestämt mot elevers reflektion över den egna strategianvändningen som en

betydelsefull aspekt av läsförståelse. Mot bakgrund av PISA-undersökningar av elevers läsförståelse presenteras resultat från ett aktionsforskningsbaserat skolutvecklingsprojekt där intervjuer med elever i årskurs nio utgör det material som används. Hesslow har här valt att använda Bernsteins begrepp *vertikal* och *horisontell diskurs*, där vertikal diskurs betecknar en diskurs där mer specialiserad kunskap uttrycks som är mindre kontextberoende, medan den horisontella uttrycker kunskaper som är starkare uppdelade och mer kontextberoende. Hesslow lyfter i sin analys fram en positiv bild av elevernas uppfattning om litteratursamtal. Samtidigt finner hon att endast ett fåtal elever uttrycker möjligheter att föra över kunskaper från svenskämnet litteratursamtal till andra kontexter. Mot bakgrund av studiens resultat framhålls i artikeln att en undervisning som förutom lässtrategier även inriktas mot samtalsstrategier samt mot ett metakognitivt förhållningssätt i högre grad kan antas stödja närmande till en vertikalt orienterad diskurs. Här ser Hesslow en potential i att lärare i olika ämnen, inte enbart inom svenskämnet, inkluderar elever i såväl planering som utvärdering i olika former av litteratursamtal.

Trots varierade teoretiska och metodologiska utgångspunkter presenterar samtliga artiklar forskning som både är genomförd nära undervisningspraktiker och av betydelse för utveckling av desamma. Samtidigt visas genom dessa artiklar på behovet av ytterligare kunskap om de praktiker där formellt lärande förväntas ske. Oavsett om det gäller lärarutbildning, barn- och ungdomsskola eller vuxenutbildning finns stora behov av ytterligare kunskap om såväl den undervisning som sker som de villkor för lärande som råder.

ÅSA WEDIN

Huvudredaktör

Vol 13, nr 1 2019

Utbildning & Lärande

Literacy and Multimodality in Swedish Teacher Education:
Understanding and Bringing Together Theory and Practice

Catarina Schmidt & Margaretha Haggström

Timesignaturer i kroppsøvingsundervisning med utgangspunkt i
data fra den norske studien Kvalitet i opplæringa

Ove Olsen Sæle, Hege Wergedahl, Sigurd Botnevik Solberg & Bjørg Oddrun Hallås

Att lära om och genom metaforer: litteraturarbete med vuxna
andraspråksinlärare

Robert Walldén

"Då får man typ en annan bild ibland som hjälper en." Elever i
årskurs nio resonerar om litteratursamtal.

Eva Hesslow